

ДОСТУП МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ З НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНІВ ДО СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

Рекомендація CM/Rec(2015)3

Комітету міністрів Ради Європи державам-членам

МОЛОДЬ ЗА
ДЕМОКРАТІЮ
В УКРАЇНІ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Recommendation CM/Rec (2015)3 of the Committee of Ministers on access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights (English version)

Видання французькою мовою:

Accès des jeunes des quartiers défavorisés aux droits sociaux.

Відтворення текстів цієї публікації дозволене за умови, що зазначено повний заголовок і джерело, тобто Раду Європи. Якщо ці тексти використовуватимуться з комерційною метою чи перекладатимуться однією з мов, що не є офіційною мовою Ради Європи, напишіть на адресу: publishing@coe.int.

У щоденному мовленні термін «молоді люди» часто використовують для опису людей віком від 12 – 13 років. У статистичних матеріалах ООН вважає молоддю людей віком від 15 до 24 років без упереджень щодо національних критеріїв.

Неофіційний переклад і публікацію українською мовою здійснено в межах діяльності Проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», що реалізується в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018 – 2022 рр.

Переклад є виключною відповідальністю перекладачів/перекладачок.

© Рада Європи, листопад 2015

© Рада Європи, грудень 2020

Надруковано в Україні

**ДОСТУП
МОЛОДИХ
ЛЮДЕЙ
З НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ
РАЙОНІВ
ДО СОЦІАЛЬНИХ
ПРАВ**

Рекомендація
CM/Rec(2015)3
Комітету міністрів
Ради Європи
державам-членам

ЗМІСТ

РЕКОМЕНДАЦІЯ СМ/РЕС(2015)3 КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ РАДИ ЄВРОПИ ДЕРЖАВАМ-ЧЛЕНАМ ПРО ДОСТУП МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ З НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНІВ ДО СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ	03
ДОДАТОК ДО РЕКОМЕНДАЦІЇ СМ/РЕС(2015)3	06
А. ПОЛІПШЕННЯ УМОВ ЖИТТЯ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ У НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНАХ.	07
I. Освіта та навчання	07
II. Працевлаштування та зайнятість	08
III. Житло	10
IV. Здоров'я	11
V. Інформування та консультування	12
VI. Спорт, дозвілля й культура	13
Б. БОРОТЬБА ІЗ СЕГРЕГАЦІЄЮ ТА ПРОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ВКЛЮЧЕННЯ	14
В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗМІСТОВНОЇ УЧАСТІ В ПЛАНУВАННІ ТА УПРАВЛІННІ ВЛАСНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ ПРОЖИВАННЯ	15
Г. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАКТИКИ АКТИВНОГО ГРОМАДЯНСТВА ДЛЯ ВСІХ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ БЕЗ ДИСКРИМІНАЦІЇ	16
Г. ВИЗНАННЯ ТА ПІДТРИМКА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ, МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ, МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ/ПРАЦІВНИЦЬ У НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНАХ	17
Д. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ЖИВУТЬ У НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНАХ	18
Е. ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВСІХ ФОРМ НАСИЛЬСТВА В НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНАХ	19
ГЛОСАРІЙ	20

РЕКОМЕНДАЦІЯ СМ/REC(2015)3 КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ РАДИ ЄВРОПИ ДЕРЖАВАМ-ЧЛЕНАМ ПРО ДОСТУП МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ З НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНІВ ДО СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

(ухвалена Комітетом міністрів 21 січня 2015 року на 1217-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів відповідно до положень статті 15.b Статуту Ради Європи, вважаючи, що метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між державами-членами, зокрема через підтримку молодіжної політики, яка ґрунтується на спільних принципах;

- беручи до уваги Європейську соціальну хартію, відкриту для підписання в 1961 році (ETS №35) й переглянуту в 1996 році (ETS №163) (далі – «Європейська соціальна хартія»), зокрема її статтю 1 (Право на працю), статтю 7 (Право дітей і підлітків на захист), статтю 9 (Право на професійну орієнтацію), статтю 10 (Право на професійну підготовку), статтю 11 (Право на охорону здоров'я), статтю 15 (Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства), статтю 17 (Право дітей і підлітків на соціальний, правовий та економічний захист), статтю 19 (Право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу), статтю 21 (Право на інформацію та консультації), статтю 30 (Право на захист від бідності та соціального відчуження), статтю 31 (Право на житло), а також відповідні висновки та рішення Європейського комітету з соціальних прав і звітів Урядового комітету;

- посилаючись на Резолюцію СМ/Res(2008)23 Комітету міністрів про молодіжну політику Ради Європи;

- ураховуючи такі рекомендації Комітету міністрів державам-членам:

- Рекомендація Rec(2003)8 про просування та визнання неформальної освіти/навчання молодих людей;
- Рекомендація Rec(2003)19 про покращення доступу до соціальних прав;
- Рекомендація Rec(2004)13 про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті;
- Рекомендація Rec(2006)5 про План дій Ради Європи на 2006 – 2015 рр. зі сприяння правам і повноцінній участі людей з інвалідністю в житті суспільства: покращення якості життя людей з інвалідністю в Європі;
- Рекомендація СМ/Rec(2007)13 щодо впровадження гендерних підходів в освіту;
- Рекомендація СМ/Rec(2010)7 щодо Хартії Ради Європи про освіту для демократичного громадянства та освіту з прав людини;
- Рекомендація СМ/Rec(2011)12 про права дітей і дружні до дітей та родин соціальні послуги;
- Рекомендація СМ/Rec(2011)14 щодо участі людей з інвалідністю в політичному та громадському житті;

- посилаючись на рекомендації Парламентської асамблеї 1437 (2000) «Неформальна освіта» і 1978 (2011) «На шляху до Європейської рамкової конвенції про права молоді» та відповіді Комітету міністрів на ці рекомендації, а також на Переглянуту Європейську хартію про участь молоді в місцевому та регіональному житті та Резолюцію 319 (2010) про інтеграцію молодих людей із неблагополучних районів Конгресу місцевих та регіональних влад;
- **ураховуючи такі документи:**
  - заключна Декларація 5-ї Конференції європейських міністрів, відповідальних за питання молоді (Бухарест, 27 – 29 квітня 1998 року), зокрема згадки про участь молоді й активне громадянство, неформальну освіту, інтеграцію в суспільство та соціальну згуртованість;
  - заключна Декларація 6-ї Конференції європейських міністрів, відповідальних за питання молоді (Салоніки, 7 – 9 листопада 2002 року), зокрема згадки про доступ молодих людей, а особливо тих, що належать до неблагополучних груп, до інформації, яка стосується їх, і заохочення розвитку національної політики щодо молоді на основі загальних спільних принципів, якомога більшого залучення молодих людей і їхніх організацій до формування такої політики;
  - Декларація та План дій, ухвалені на 3-му саміті глав держав і урядів Ради Європи (Варшава, 16 – 17 травня 2005 року), якими проголошено, що Рада Європи буде й надалі розвивати свою унікальну позицію в молодіжній сфері;
  - Декларація «Перетворити гендерну рівність у реальність» від травня 2009 року, якою Комітет міністрів закликав держав-членів зобов'язатися повністю подолати розрив між рівністю де юре та де факто за допомогою впровадження гендерних підходів;
  - Страсбурзька декларація щодо ромів, ухвалена Комітетом міністрів (СМ(2010)133) 20 жовтня 2010 року, де держави-члени Ради Європи погодилися ухвалити й упроваджувати законодавство щодо боротьби з дискримінацією, зокрема у сферах працевлаштування, доступу до правосуддя, доступу до житла й основних державних послуг, як-от охорона здоров'я та освіта;
  - Декларація, ухвалена на 8-й Конференції європейських міністрів, що відповідають за питання молоді, «Майбутнє молодіжної політики Ради Європи: Порядок денний 2020»;
  - Загальнополітична рекомендація № 13 (CRI(2011)37) Європейської комісії проти расизму та нетерпимості (ЄКРН) щодо боротьби з антициганізмом і дискримінацією щодо ромів;
- пам'ятаючи про роботу, здійснену молодіжним сектором Ради Європи в питаннях молоді задля підтримки прав людини, соціальної інтеграції й активної участі молодих людей, зокрема через проєкт «Enter!», реалізований у 2009 році;
- підкреслюючи, що доступ до якісної освіти, безпечного працевлаштування, гідних умов проживання, належного транспорту, охорони здоров'я, технологій і можливості для соціальної, культурної чи економічної участі є передумовою для включення (інклюзії) й активного громадянства всіх молодих людей;
- усвідомлюючи, що під час переходу до повної автономії та дорослого життя молоді люди з неблагополучних районів, а особливо ті, що живуть у бідності, є більш вразливими до всіх видів ризиків, як-от погане фізичне та психічне здоров'я, уживання психоактивних речовин, самоушкодження, насильство, дискримінація та соціальне відчуження;

- визнаючи, що багато молодих людей із неблагополучних районів мають мотивацію робити внесок у покращення своєї ситуації та ситуації їхніх громад; визнаючи позитивну роль, яку вони та їхні організації можуть відіграти для соціальної згуртованості;

- пам'ятаючи про поточні демократичні зміни в Європі та проблеми міграції, що також стосуються молоді;

- непокоячись про постійне погіршення соціальної ситуації та життєві зміни молодих людей у контексті економічної кризи в Європі,

1. Рекомендує урядам держав-членів розробити та впровадити сталу, засновану на доказах державну політику, що враховує спеціальні ситуації та потреби молодих людей з неблагополучних районів. Ця політика має бути орієнтована на запобігання та викорінення бідності, дискримінації, насильства й соціального відчуження, з якими стикаються такі молоді люди. Необхідно докладати зусиль, щоб:

а) покращити умови проживання молодих людей із неблагополучних районів, забезпечивши доступні, недорогі та дружні до молоді державні послуги й інші заходи у сфері освіти та професійної підготовки, працевлаштування, охорони здоров'я, житла, інформування й консультування, спорту, дозвілля й культури;

б) покращити конкретні заходи, спрямовані на скасування сегрегації й відчуження, які негативно впливають на неблагополучні райони незалежно від їх розташування;

в) надавати можливості та сприяти значущим програмам для консультування й участі молодих людей із неблагополучних районів у всіх питаннях, що стосуються планування їхнього житлового простору та керування ним;

г) уживати конкретних заходів для надання можливості всім молодим людям брати активну участь у житті суспільства без дискримінації;

г) визнавати роль неформальної освіти та молодіжної роботи, а також тих, хто її здійснює, зокрема молодіжних працівників/працівниць і молодіжних організацій, з метою запобігання дискримінації, насильству та соціальному відчуженню, а також сприяння активному громадянству в неблагополучних районах; надавати підтримку їх розвитку;

д) розвивати гендерно чутливі підходи до розробки молодіжної політики в неблагополучних районах, підтримувати зростання спроможностей і рівну участь молодих жінок і молодих чоловіків.

2. Рекомендує урядам держав-членів урахувати заходи, запропоновані в додатку до цієї рекомендації, під час формулювання та впровадження політики й програм та заохочувати місцеві й регіональні органи влади робити те саме.

3. Рекомендує органам влади, відповідальним за молодь у державах-членах, гарантувати переклад і якомога більше поширення рекомендації та додатка до неї, зокрема серед молодих людей, через використання дружніх до молоді засобів зв'язку.

4. Просить Генерального секретаря Ради Європи довести цю рекомендацію до відома урядів Договірних сторін Європейської культурної конвенції (ETS № 18), які не є державами-членами Ради Європи.

ДОДАТОК ДО РЕКОМЕНДАЦІЇ СМ/РЕС(2015)3

■ Запропоновані заходи щодо доступу молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав:

Цей додаток пропонує низку заходів, яких можуть ужити місцеві, регіональні та національні органи влади в межах відповідної компетенції та з урахуванням національних особливостей. Заходи були розроблені на основі практичного досвіду роботи з молоддю в рамках проєкту «Ентер!», який реалізовувався під керівництвом молодіжного сектора Ради Європи та його міжгалузевих партнерів починаючи з 2009 року. Заходи спираються на реалії життя молодих людей з неблагополучних районів та на досвід, яким поділилися молодіжні працівники/працівниці, політики/політикеси, дослідники/дослідниці й усі зацікавлені сторони молодіжного сектора Ради Європи. Вони пропонують принципи та орієнтири, згідно з якими відповідальні державні органи, від національного до місцевого рівня, зможуть осмислювати їхні зусилля для підтримки молодих людей, що стикаються з проблемами доступу до соціальних прав, особливо це стосується молодих жінок і чоловіків з неблагополучних районів.

Водночас ці пропозиції, корисні для всієї молоді під час доступу до соціальних прав, більше стосуватимуться молодих людей з неблагополучних районів, бо вони майже завжди зазнають насилля, ізоляції та дискримінації. Органам держав-учасниць, які відповідають за молодь, пропонується

розповсюджувати та втілювати ці рекомендації і пропозиції, а також урахувати їх у національній молодіжній та соціальній політиці, проінформувати про ці рекомендації місцеві й регіональні органи влади та підтримувати їхні зусилля в їх реалізації, налагодити партнерство між секторами й агентствами в питаннях доступу молодих людей до соціальних прав. Представники/представниці молоді, особливо ті, кого це найбільше стосується, мають бути залучені до обговорення та ухвалення рішень, пов'язаних з рекомендацією.

Відповідні органи мають бути заохочені до участі в подальшому процесі для обліку й оцінювання прогресу молоді та ініціатив соціальної політики, які з'являтимуться завдяки цій рекомендації, беручи до уваги міждисциплінарний підхід, шляхом аналізу потреб молоді з якомога більшої кількості відповідних джерел, із залученням максимально широкого кола соціальних партнерів та найбільш зацікавлених осіб (наприклад, молодих людей з неблагополучних районів, молодіжних працівників/працівниць і молодіжних організацій, які їх підтримують) як рівноправних партнерів для участі в цьому напрямку діяльності. Предметом досліджень мають стати характерні риси життя молодих людей, які мешкають у неблагополучних районах: часта дискримінація, позбавлення прав, маргіналізація.

А. ПОЛІПШЕННЯ УМОВ ЖИТТЯ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ У НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНАХ

I. Освіта та навчання

■ Молоді люди з неблагополучних районів під час реалізації їхнього права на освіту та освітнього потенціалу стикаються з різноманітними бар'єрами, починаючи з відсутності фізичного доступу до закладів освіти та поганої якості освіти й закінчуючи нездатністю здобути освіту взагалі. Допомогти молодим людям з неблагополучних районів реалізувати право на освіту можуть такі заходи:

- інвестиції в освіту й підготовку молоді з неблагополучних районів, починаючи від дошкільної й закінчуючи вищою освітою;
- бюджетування дій із забезпечення рівного доступу до працевлаштування та освітніх ресурсів з урахуванням гендерних та інших важливих для цільової групи особливостей;
- оновлення освітніх програм з урахуванням актуальних потреб молодих людей, зокрема питань їх працевлаштування та підготовки їх до пошуку роботи на ринку праці;
- модифікація професійного навчання, що має бути привабливим і актуальним для молодих людей, які не звикли до академічних методів;
- покращення статусу й визнання ресурсів профорієнтації в межах шкільної системи;
- надання додаткової підтримки (придбання книг, одягу, їжі й т. ін.) тим, для кого витрати, пов'язані з освітою, вищі за їхні можливості, через що вони опиняються за межами навчання; забезпечення доступу до освіти незалежно від фінансових ресурсів молодих людей та їхніх родин;
- створення механізмів, за допомогою яких школи й педагогічний персонал зможуть оцінити й визначити навчальні

та соціальні проблеми, а також культурні чи будь-які інші перешкоди для успішного завершення навчання в потрібний період і вжити конкретних заходів для запобігання відсіву учнів/учениць зі шкіл;

- забезпечення доступності якісного «другого шансу освіти» як можливості для молодих людей, які не завершили свого часу освіти, зокрема через програми неформальної освіти та програми мобільності для підвищення рівня впевненості в собі, розвитку навичок підприємництва, а також завдяки спеціальним тренінгам на робочому місці для набуття навичок і кваліфікації;
- сприяння розвитку неформального освітнього партнерства між школами, молодіжними працівниками/працівницями та незалежними молодіжними організаціями як частини освіти впродовж життя, у центрі якої знаходяться потреби учнів/учениць та їхня активна участь;
- включення освіти з демократичного громадянства та освіти з прав людини до шкільної програми, особливо на початковому й середньому рівнях навчання, створення партнерства між учителями/вчительками та молодіжними працівниками/працівницями для взаємної підтримки учнів/учениць у процесі освіти;
- реалізація конкретних заходів через посередницьку діяльність, зокрема, зробити школи безпечними й вільними від булінгу, а також усіх проявів упереджень, дискримінації, сегрегації, сексуальних домагань і всіх форм насильства;
- сприяння всебічному розвитку здоров'я, освіти з харчування й сексуальної освіти та інформації для молодих людей для того, щоб підтримати їх в ухваленні обґрунтованих рішень;

- розвиток шкільних спільнот за допомогою механізмів участі та включення учнівських виборних представників/представниць у процеси ухвалення рішень у школах;
- адаптація програм підготовки викладачів/викладачок до викликів роботи з молодими людьми з неблагополучних районів шляхом оновлення змісту цих програм (соціальні питання, соціальна ідентичність і занепокоєння молодих людей та ін.) і запровадження нових підходів (наприклад, міжкультурного, гендерної рівності та посередництва тощо), а також розвитку партнерських відносин між професіоналами/професіоналками, які працюють з молодими людьми (такими, як молодіжні працівники/працівниці) для реалізації відповідних освітніх програм;
- заохочення й полегшення мобільності для тих, хто навчається, між різними секторами навчання, інакше кажучи, між школою і програмами неформальної освіти за допомогою конкретних заходів, зокрема визнання й сертифікації результатів неформальної та інформальної освіти;
- урахування в розвитку стратегії та політики освіти особливих обставин і перешкод у доступі до освіти, з якими стикаються молоді люди, чії сім'ї ведуть кочовий спосіб життя, тимчасово мігрують (наприклад, трудова міграція) або ті, які мають статус біженця чи шукача притулку.

II. Працевлаштування та зайнятість

Молоді люди, які живуть у неблагополучних районах, переходячи до трудового життя, стикаються з серйозними викликами: відсутність кваліфікації, низька самооцінка, стигматизація або дискримінація, тимчасовість праці та її незадовільні умови. Ці виклики посилюються тим, що райони, у яких вони живуть, часто периферійні, ізольовані й сегреговані. Усприятті переходу молодих людей з неблагополучних районів до стабільної та безпечної праці ефективними є такі заходи:

- адаптація освітніх програм, програм професійної підготовки в такий спосіб, щоб вони були інклюзивними й пов'язаними з можливістю працевлаштування та чітко визначали шляхи прогресу;
- спрямування всіх зусиль (зокрема, через законодавство) на забезпечення адекватної оплати програм практики, щоб це могло стати вигідним варіантом для молодих людей з неблагополучних районів;
- забезпечення (зокрема, через законодавство) безпечності й легітимності програм стажування як форми зайнятості, з якої молоді люди можуть починати входження до ринку праці; залучення роботодавців/роботодавиць до процесу може забезпечити найкращі результати;
- удосконалення наявних і розробка нових підходів до молодіжної інформації та профорієнтації з урахуванням специфічних бар'єрів, з якими стикаються молоді люди з неблагополучних районів під час пошуку можливостей професійного навчання, стажування та майбутнього працевлаштування;

- створення доступу до можливостей для навчання на робочому місці в державному та приватному секторах для молоді з неблагополучних регіонів, зокрема в межах партнерства між відповідними соціальними партнерами;
- заохочення відповідальних органів (місцевих органів влади, освітніх закладів тощо) для партнерської роботи з іншими соціальними партнерами (місцевими підприємствами, великими компаніями, профспілками, торговельно-промисловими палатами) з метою розробки програм здобуття робочого досвіду для молодих людей, яким важко зробити це без додаткової підтримки;
- вивчення можливостей створення й реалізації «молодіжної гарантії», яка передбачатиме необхідні заходи для забезпечення ситуації, коли жодна молода людина не буде поза освітою, професійною підготовкою або зайнятістю більше ніж чотири місяці;
- визнання досвіду, накопиченого в межах неформальної освіти та громадської роботи, рівним досвіду роботи на ринку праці. Це вимагатиме обміну передовим досвідом між відповідними соціальними партнерами (провайдери освіти та навчання, роботодавці/роботодавиці та їх об'єднання, молодіжні організації, провайдери молодіжної роботи тощо);
- інвестування в покращення публічного доступу до інформаційних технологій у межах наявних державних послуг (молодіжні центри, публічні бібліотеки, медіацентри, молодіжні інформаційні та консультаційні центри й т. ін.);
- включення консультування з питань кар'єри та заходів з пошуку роботи для молоді до програм публічної молодіжної роботи організацій, що працюють у громаді, та офіційних закладів освіти (семінари з пошуку інформації щодо зайнятості, написання резюме, техніки інтерв'ю та ін.);
- сприяння доступу молодих людей до мікрофінансових і кооперативних схем фінансування, що поліпшить умови для підприємницької діяльності молоді та соціального підприємництва;
- пропонування податкових пільг та інших форм фінансової підтримки для зацікавлення представників/представниць приватного сектора, особливо місцевих підприємств, з метою забезпечення якісної зайнятості;
- інвестування в публічні дитячі заклади, розклад роботи яких збігається з робочими годинами, для полегшення працевлаштування молодих мам і батьків;
- створення стимулів для державних і приватних організацій щодо реалізації заходів реагування на виклики, з якими стикаються молоді сім'ї під час гармонізації праці й сімейного життя (відпустки по догляду за дитиною для батьків, гнучкий графік роботи, дитячі установи тощо);
- урахування специфічних бар'єрів, з якими стикаються молоді люди на початку трудової діяльності, у розробці стратегій і політики зайнятості.

III. Житло

Молоді люди, які живуть у неблагополучних районах, зазнають серйозних складнощів, переходячи до автономії, зокрема в придбанні гідного, доступного та безпечного житла. Активна дискримінація на приватному ринку часто призводить до того, що вони не в змозі отримати доступ до соціального житла, тому ризикують залишитися бездомними або жити в поганих житлових умовах, які завдають шкоди їхньому здоров'ю й добробуту та перешкоджають у здобутті освіти чи зайнятості. Доказову ефективність у наданні допомоги молодим людям у доступі до житла мають такі заходи:

- заохочення відповідальних органів уживати заходів для поліпшення доступу молодих людей з неблагополучних регіонів до достатньо доступного житла;
- розгляд спеціальних житлових потреб найуразливіших груп (зокрема молодих людей, схильних до ризику бездомності або вже бездомних, молодих сімей, молодих людей, які належать до меншин, жертв домашнього насильства) під час планування стратегії житлового будівництва й розгляд можливості залучення їх до процесу ухвалення рішень;
- спрощення процесів одержання житлової допомоги за рахунок інтенсивної координації між державним житлом та іншими відповідними соціальними послугами;
- сприяння поширенню актуальної інформації про доступне житло та житлову допомогу через відповідні, дружні до молоді, засоби зв'язку та використання таких об'єктів громадської інфраструктури, як молодіжні інформаційні центри й місця роботи з молоддю;
- заохочення компетентних органів та сприяння їм у розробці «змішаного

ринку житла», який пропонує повний спектр різноманітних житлових форм, від соціального житла до приватної оренди, адаптованих до потреб молодих людей, які починають самостійне життя;

- підтримка відповідальних органів у розгортанні «змішаних житлових схем» для забезпечення внутрішньої різноманітності місцевих громад та запобігання сегрегації й геттоїзації;

- запровадження механізмів, які забезпечать дотримання мінімальних стандартів безпеки, охорони здоров'я та гігієни. Цей принцип має поширюватися на змішаному ринку житла (приватному й державному), зокрема для впровадження механізмів виявлення прикладів недотримання таких стандартів та інформування про них відповідних органів влади (через інспекції, механізми подання скарг) у співпраці зі службою захисту прав споживачів/споживачок або інших відповідних установ. Інформацію про такі стандарти й механізми слід поширювати популярними серед молоді засобами зв'язку;

- надання місць для «тимчасових стоянок» з доступом до чистої води, електроенергії та належної санітарії для використання мандруючими громадами за відповідної підтримки медіації, якщо такі ініціативи стикаються з опором громади.

IV. Здоров'я

Молоді люди, які мешкають у неблагополучних районах, більш уразливі до конкретних ризиків для здоров'я, і менш імовірно, що вони зможуть отримати доступ до користування якісними послугами з профілактики та догляду за здоров'ям. Для підтримки молодих людей, які відчувають труднощі в здійсненні їхнього права на охорону здоров'я, на практиці виявилися ефективними такі заходи:

- полегшення доступу молодих людей з неблагополучних районів до безкоштовної якісної медичної допомоги через дружні до молоді організації охорони здоров'я та соціальні служби, а також до медичної інформації через зручні для молоді засоби зв'язку (особливо соціальні мережі в інтернеті);
- приділення уваги потребам здоров'я особливо вразливих груп молодих людей, які мають різний досвід відчуження (зокрема молодих ромів/ромок і жінок-мігранток, молодих людей з порушеннями психічного здоров'я, інвалідністю, ВІЛ і т. ін.);
- усунення культурних, поведінкових та інших бар'єрів, які перешкоджають доступу молодих людей до системи охорони здоров'я, зокрема мовних бар'єрів між пацієнтами/пацієнтками й медичними працівниками/працівницями, за допомогою відповідних заходів (наприклад, забезпечення в разі необхідності перекладу, культурної медіації тощо);
- інвестиції в розробку й реалізацію програм для молоді в галузі охорони здоров'я та молодіжних консультаційних послуг у межах освітніх програм, програм підвищення освіченості та програм підтримки здорового й відповідального способу життя (зокрема, такі теми, як уживання

психоактивних речовин, залежність, сексуальне й репродуктивне здоров'я, рання, незапланована або кризова вагітність, психічне здоров'я, спорт, харчування, сім'я й перспективи роботи, загальний добробут) через наявну публічну молодіжну роботу, діяльність закладів освіти та інших організацій у громаді. Молодіжні та соціальні працівники/працівниці, медсестри/медбрата можуть ефективно поширювати й оновлювати такі програми в неблагополучних районах;

- створення програми заохочення медичних працівників/працівниць, молодшого медичного персоналу та працівників/працівниць охорони здоров'я в громадах до підвищення їхньої компетентності в таких сферах, як міжкультурні аспекти в професійних відносинах між пацієнтом/пацієнткою і медичним працівником/працівницею, гендерна чутливість, небажання обговорювати медичні проблеми, дружні до молоді підходи з охорони здоров'я тощо, за допомогою різноманітних заходів (зокрема можливостей освіти впродовж життя, обміну практиками й досвідом з іншими фахівцями/фахівчинями, які працюють у неблагополучних районах);
- розробка стратегії в галузі охорони здоров'я з урахуванням потреб молодих людей, за участю молоді та молодіжних працівників/працівниць з неблагополучних районів безпосередньо в розробці та процесах ухвалення рішень;
- сприяння розвитку спорту як засобу підтримки здорового способу життя та профілактики проблем зі здоров'ям у майбутньому в школі й за її межами за допомогою заходів із забезпечення повного й рівного доступу до публічних спортивних споруд, зокрема інвестицій у їх оснащення й розвиток.

V. Інформування та консультування

Молоді люди, які живуть у неблагополучних районах, мають обмежений доступ до інформації та консультацій через розташування місця проживання і брак ресурсів. Водночас вони потребують користування такими послугами якнайбільше. Доступ до інформації та консультацій для цих молодих людей поліпшать такі заходи:

- інвестування в удосконалення ресурсів, а там, де вони відсутні, створення комплексних і доступних молодіжних інформаційних систем, які забезпечують доступ до актуальної та необхідної для молоді інформації, зокрема про соціальні права, громадянську та соціальну активність, міжнародну мобільність, з якнайширшим використанням нових інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ);
- проведення тренінгів з міжкультурної та гендерної освіти для співробітників-консультантів/співробітниць-консультанток та інших фахівців/фахівчинь, які працюють безпосередньо з молодими людьми;
- створення дружніх до молоді інформаційних і консультаційних послуг через наявну інфраструктуру спільнот у районі (медичні центри, молодіжні центри, школи, молодіжні організації та ін.);
- уживання заходів для подальшої діяльності, забезпечення якості та ефективності молодіжних інформаційних і консультаційних послуг на основі визнаних стандартів.

VI. Спорт, дозвілля й культура

Спорт, дозвілля й культура в Європі все більше вимагають залучення коштів, що призводить до значних фінансових витрат, тому молоді люди з неблагополучних районів не можуть собі дозволити розвиватися в цих напрямках. Інші бар'єри (недостатня обізнаність, низький рівень інформації, фізична дистанція та низька доступність) стають викликами для молодих людей у доступі до спорту, відпочинку та культури, які – парадоксально – визнаються суттєвими шляхами для участі та активного громадянства. Доказово корисними в поліпшенні доступу до культури, дозвілля та спорту серед молоді з неблагополучних регіонів є такі заходи:

- забезпечення в неблагополучних районах повного доступу до недорогих видів послуг спорту й відпочинку, поліпшення наявних закладів за повної участі громад, рішення яких для цього потрібні;
- інтеграція стратегій розвитку та участі громад з метою забезпечення найкращого використання наявних установ (молодіжної роботи, освіти, громадських, інформаційних і консультативних послуг, культурних закладів тощо);
- визнання потенціалу спорту й культури в розвитку участі молоді та громадянства, соціальної згуртованості та включення, добробуту; приділення цьому уваги в схемах розвитку громад;
- визначення конкретних викликів, з якими можуть зіткнутися молоді люди, прагнучи займатися спортом, молодіжною роботою та іншими видами активності поза межами контролю родини, та реалізація заходів гендерної й культурної політики

щодо забезпечення рівного доступу та включення молоді до такої діяльності;

- підвищення рівня доступності та досяжності культурних можливостей, зокрема театру, концертів чи виставок для молодих людей з неблагополучних районів;
- забезпечення молодих людей з неблагополучних районів орієнтирами та можливостями активно сприяти зміцненню громад через ефективне використання їхніх талантів і культурної творчості.

Б. БОРОТЬБА ІЗ СЕГРЕГАЦІЄЮ ТА ПРОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ВКЛЮЧЕННЯ

Молоді люди, які живуть у неблагополучних районах, часто стикаються з ізоляцією та сегрегацією через наміри або ігнорування. Це призводить до їх подальшої стигматизації й посилює дискримінацію, яку ці люди відчувають, коли виходять за межі своїх громад, що часто спричиняє замкнене коло включення й відчуття перебування в пастці. Ефективними в сприянні соціальному включенню з метою усунення причин і показників сегрегації та ізоляції є такі заходи:

- визнання того, що всім молодим людям необхідно мати рівний доступ до користування публічними зручностями. Там, де доступ до необхідних публічних послуг (зокрема до поштових відділень, громадських центрів, молодіжних центрів, служб зайнятості та інформаційних і комунікаційних технологій) не може бути забезпечений відповідальними органами, потрібно інвестувати в зручні й доступні засоби транспортного сполучення;
- охоплення найбільш ізольованих і безправних молодих людей на периферії та в сегрегованих неблагополучних громадах інформацією, неформальною освітою та створення інших можливостей для участі через, наприклад, «мобільну молодіжну роботу»;

- звернення до конкретних потреб сегрегованих, ізольованих груп та груп у неблагополучних районах через співпрацю між секторами й рівнями влади та розвиток стратегій поліпшення громади за безпосередньої участі молодих людей з таких громад.

В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗМІСТОВНОЇ УЧАСТІ В ПЛАНУВАННІ ТА УПРАВЛІННІ ВЛАСНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ ПРОЖИВАННЯ

З політичного погляду молоді люди з неблагополучних районів – це найбільш безправна група в суспільстві, навіть у процесах ухвалення рішень, які безпосередньо впливають на їхнє життя. Участь у таких процесах є важливим механізмом для практикування громадянства. Консультування з молодими людьми з питань, пов'язаних з міським плануванням і управлінням їхнього середовища проживання, надає інформацію про реальні проблеми, які необхідно вирішити за допомогою політики. Поліпшенню консультацій та участі молодих людей з неблагополучних районів в ухваленні рішень стосовно їхнього середовища проживання та інших питань, які становлять інтерес для них і суспільства загалом, сприяють такі заходи:

- розробка інклюзивних і прозорих процесів, які дозволяють молодим людям і їх представникам/представницям брати участь у плануванні їхнього середовища проживання (на рівні громади міста та району) і в яких потреби молодих людей, доступність необхідних публічних послуг і зручностей у громаді визнані центральними в плануванні. Прикладом доброї практики є створення на місцевому та

регіональному рівнях молодіжного консультативного органу – муніципальної молодіжної ради, молодіжного парламенту або форуму, що забезпечить об'єднанням молодих людей, які не належать до будь-яких організацій або асоціацій, можливість висловлювати власні думки й надавати пропозиції для розробки та реалізації політики, яка їх стосується. Також прикладом ефективної практики є структура співуправління в молодіжному секторі Ради Європи;

- використання місць і засобів масової інформації, популярних серед молоді (молодіжні організації та центри, спортивні клуби, публічні місця перебування, соціальні мережі) з метою інформування та консультування молодих людей про процеси планування, які їх стосуються;

- надання молодіжним організаціям, які є активними в неблагополучних районах, стійкої підтримки та забезпечення їх ресурсами для охоплення найменш обізнаних молодих людей та сприяння їхній участі у відповідних дискусіях.

Г. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАКТИКИ АКТИВНОГО ГРОМАДЯНСТВА ДЛЯ ВСІХ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ БЕЗ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Дискримінація посилює бар'єри для активного громадянства, тому багато молодих людей, які живуть у неблагополучних районах, зазнають неповаги через соціальні упередження, ізоляцію тощо. Молодіжна робота, яка сприяє згуртованості й позитивним відносинам між людьми з різним досвідом, довела ефективність у запобіганні та усуненні дискримінації. Стимулювати активне громадянство молодих людей можуть такі заходи:

- активна підтримка ініціатив молодих людей з неблагополучних районів та їхніх організацій, що мають на меті згуртування громади, взаєморозуміння між спільнотами мешканців/мешканок, боротьбу з негативним ставленням до людей з різних соціальних і культурних груп, позбавлення стигми й упереджень, сприяння доступу до соціальних прав, прав людини, включення та ін., за допомогою різноманітних заходів, зокрема надання фінансування, розвитку проєктів, організаційної підтримки, розбудови спроможності та/чи об'єктів;
- підтримка проєктів, які сприяють

інклюзивній доступності, наприклад, шляхом створення інформації та проведення заходів, доступних членам/членкиням громади в традиційних та альтернативних форматах;

- збільшення інвестицій у молодіжну роботу (зокрема в мобільну молодіжну роботу), соціальні служби та молодіжні організації, які залучають молодих людей до заходів з популяризації активного громадянства, соціальної згуртованості, міжкультурного діалогу та інших заходів, об'єднують молодих людей з неблагополучних районів з їхніми ровесниками/ ровесницями з громад меншин і громад більшості;
- забезпечення доступності всіх будівель, відкритих для громадськості, для молодих людей з інвалідністю, відповідно до принципів універсального дизайну, прийнятого як стандарт доступності в будівельній сфері;
- урахування особливої вразливості певних груп молодих людей щодо різних видів дискримінації та стигматизації і, якщо це доцільно, уживання конкретних заходів для розв'язання цієї проблеми.

Г. ВИЗНАННЯ ТА ПІДТРИМКА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ, МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ, МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ/ПРАЦІВНИЦЬ У НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНАХ

Неформальна освіта / неформальне навчання та молодіжна робота знов довели свою ефективність на шляху допомоги молодим людям у пошуку підходів і рішень для подолання перешкод, яких вони зазнають, щоб стати активними та зробити конструктивний внесок у розвиток їхніх громад і суспільства загалом. Водночас молодіжна робота та неформальна освіта / неформальне навчання, а також молодіжні організації та молодіжні працівники/працівниці, які її забезпечують, зазвичай страждають від недостатнього соціально-політичного визнання, тому часто їх розглядають як професії з низьким статусом. Збільшують цінність молодіжної роботи й неформальної освіти / неформального навчання та роблять внесок у розвиток громад по всій Європі такі заходи:

- заохочення відповідальних органів до визнання молодіжної роботи як важливого засобу в підтримці згуртованості громад: консультації з фахівцями/фахівчинями з молодіжної роботи з питань розробки й реалізації стратегії та політики щодо молодих людей у невідповідному становищі;

- забезпечення фінансування для молодіжних працівників/працівниць і молодіжних організацій, зокрема, спрощення процедур фінансування; сприяння безперервному навчанню молодіжних працівників/працівниць; заохочення обміну досвідом між молодіжними працівниками/працівницями та іншими фахівцями/фахівчинями, які працюють з молодими людьми; поліпшення умов праці та підвищення статусу молодіжної роботи тощо;

- підтримка фахівців/фахівчинь з молодіжної роботи та молодіжних організацій, які здійснюють неформальну освіту / неформальне навчання, у просуванні найкращих практик за допомогою різноманітних засобів, зокрема відповідних законодавчих і політичних ініціатив;

- уживання заходів для розширення можливостей молодіжних організацій, які беруть активну участь у молодіжній роботі та неформальній освіті / неформальному навчанні в неблагополучних районах, зокрема шляхом надання сталого фінансування та інших форм структурної підтримки.

Д. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ЖИВУТЬ У НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНАХ

Молоді жінки, які живуть у неблагополучних районах, зазвичай більш уразливі до ризику соціального виключення й тому вимагають додаткової підтримки для здійснення їхніх соціальних прав. Ефективно сприяють просуванню гендерної рівності та покращенню доступу до соціальних прав молодих людей, які живуть у неблагополучних районах, такі заходи:

- заохочення молодих батьків (особливо молодих матерів) з неблагополучних районів до продовження або до початку освіти чи професійної підготовки, сприяння в пошуку роботи за допомогою різноманітних заходів, зокрема відповідних систем допомоги в догляді за дитиною й послуг підтримки;
- надання конкретної підтримки молодим жінкам і чоловікам, які живуть у неблагополучних районах, для озвучення ними проблем і занепокоєння в публічному просторі, через певні платформи для їхньої участі в молодіжних організаціях, політичному та суспільному житті;

- підтримка лідерства молодих людей у громадах за допомогою різноманітних заходів, зокрема, підтримка гендерно орієнтованих молодіжних організацій, співосвітньої молодіжної роботи та гендерно чутливих ініціатив, розроблених хлопцями/чоловіками.

Е. ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВСІХ ФОРМ НАСИЛЬСТВА В НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНАХ

У неблагополучних районах молодь часто страждає від насильства; у своїх домівках і поза ними молоді люди стають як жертвами, так і злочинцями/злочиницями. Різноманітні форми насильства, які спостерігаємо останнім часом, створили атмосферу страху та призводять до упереджень і подальшої дискримінації молодих людей з таких районів. Допомогти запобігти насильству й зупинити його можуть такі заходи:

- створення платформи діалогу між різними органами, відповідальними на місцевому, регіональному й національному рівнях (зокрема поліції, ювенальної юстиції та служби пробації, служби здоров'я та соціальних послуг, молодіжних працівників/працівниць), і молодими людьми з неблагополучних районів та їхніми представниками/представницями (молодіжними організаціями, провайдерми молодіжної роботи тощо) з метою визначення причин і вироблення стратегії для ефективної боротьби з усіма формами насильства в районі;
- створення та впровадження формальних і неформальних освітніх програм, спрямованих проти булінгу, сексуальних домагань, гендерно обумовленого насильства й усіх інших форм насильства, поширених у неблагополучних районах;
- забезпечення доступності заходів підтримки для молодих жертв насильства та поширення інформації про ці заходи в неблагополучних районах з використанням дружніх до молоді засобів комунікації;
- заохочення молодих жертв до звернення до поліції в разі гендерно обумовленого насильства з наданням при цьому доступу до послуг із забезпечення їхньої безпеки, зокрема альтернативного житла для них та їхніх дітей за наявності місць, відповідного консультування й фінансової підтримки;
- проведення тренінгів з прав людини з урахуванням гендерних аспектів для поліції, юристів і представників/представниць інших відповідальних органів, які беруть участь у боротьбі з насильством у неблагополучних районах;
- заохочення поліцейських до захисту молодих людей з неблагополучних районів від насильства, зокрема шляхом чітких та ефективних санкцій за невиконання обов'язків;
- сприяння ініціативам, спрямованим на підтримку процесу реабілітації осіб, винних у насильстві, соціальної реінтеграції молодих правопорушників/правопорушниць і попередження мови ненависті та злочинів на ґрунті ненависті.

ГЛОСАРІЙ

■ **Активне громадянство** – здатність до вдумливої та відповідальної участі в політичному, економічному, соціальному й культурному житті. Молоді люди дізнаються про активне громадянство шляхом ознайомлення з його концептами й цінностями, які лежать в основі громадянства в демократії (зазвичай через будь-які форми освіти, формальної або неформальної), будучи активними й відповідальними членами своєї громади (у рамках діяльності громадянського суспільства) і, досягнувши відповідного віку, отримують змогу практикувати права та відповідальність громадян/громадянок у демократії (голосування, обіймання виборчих посад та ін.). Це водночас права людини та відповідальність. Активне громадянство вимагає як можливостей, так і компетентності. Молоді люди, які відчують перешкоди на шляху до соціальних прав, імовірно, стикатимуться з бар'єрами під час виявлення активної громадянської позиції та відповідної участі в суспільних справах.

■ **Дискримінація** – усі форми дискримінації, незалежно від підстав, як зазначено в статті 14 Європейської конвенції з прав людини, або будь-яка інша форма, установлена прецедентним правом Європейського суду з прав людини.

■ **Інформальна освіта** – процес освіти впродовж життя, у якому кожна людина набуває ставлень, цінностей, навичок і знань під впливом освітніх ситуацій і ресурсів з його/її власного середовища й повсякденного досвіду (сім'я, група однолітків, сусіди/сусідки, зустрічі, бібліотеки, ЗМІ, робота, гра тощо).

■ **Мобільна молодіжна робота** – гнучка аутріч-форма молодіжної роботи, яка спрямована на взаємодію з молодими людьми

в місцях їх перебування, а не на зібрання їх разом у групи в певному централізованому пункті, як-от у молодіжному центрі або офісі. Мобільна молодіжна робота передбачає різні форми й може являти собою вуличну роботу, індивідуальну допомогу або консультації, групову та громадську роботу, може проходити як на відкритому повітрі, так і в приміщенні, як у приватному, так і в громадському місці.

■ **Молодіжна політика** – стратегія, яку реалізують органи державної влади з метою надання молодим людям можливостей і досвіду, що сприятимуть підтримці успішної інтеграції їх в суспільство та дозволять їм бути активними й відповідальними членами/членками своїх громад, а також агентами/агентками змін. Вона передбачає чотири аспекти, які стосуються всіх сфер життя молодих людей: а) перебування в гарній формі (фізичній і духовній); б) навчання (інформальне, неформальне й формальне); в) участь; г) інклюзія. Молодіжна політика може комбінувати різні засоби втручання (законодавство, конкретні програми тощо) та інтегрувати довгострокові освітні перспективи. Молодіжна політика спрямована на всіх молодих людей, але особливу увагу приділяють тим, хто є уразливим у соціальному, економічному чи культурному плані.

■ **Молодіжні працівники/працівниці** – люди, які беруть участь у роботі або діяльності з молодими людьми та для них на безоплатній основі або професійно в різноманітних контекстах, зокрема молодіжних організаціях, службах для молоді, молодіжних центрах, тренінгових установах молодіжної / соціальної роботи або будь-яких інших структурах, а також працюють з молоддю в галузі неформальної освіти.

Молодь з неблагополучних районів – молоді люди, які живуть у неблагополучних районах, зазнають численних соціальних проблем через не вигідне становище, зокрема брак економічного, культурного й соціального капіталу та/або ресурсів; відсутність доступу до освіти або успіху в ній; брак навчання або зайнятості; брак перспектив на майбутнє; більший ризик бездомності, конфліктів із законом, сексуальної експлуатації та/або насильства й уживання психоактивних речовин тощо. У не вигідному становищі також може опинитися молодь з певних категорій, зокрема молоді люди, які виростили без сім'ї або в дитячих будинках; молоді люди з сімей мігрантів/мігранток або етнічних меншин; молоді роми/ромки. Молоді люди з інвалідністю, з порушеннями психічного здоров'я чи із захворюваннями, молоді люди, які живуть у сегрегованих або ізольованих громадах, більш вірогідно стикнуться з соціальними проблемами, ніж інші молоді люди. Молодь з неблагополучних районів є однією з найбільш маргіналізованих верств суспільства й потребує спеціальних заходів підтримки для отримання тих самих можливостей, що і їхні однокласники.

Неблагополучні райони – райони або громади, у яких жителі, зокрема молоді люди, переживають бідність, нестатки, насильство, виключення, маргіналізацію, брак можливостей, погані житлові умови, деградацію навколишнього середовища та насильство більш високого ступеня, ніж більшість населення. Неблагополучним районам не вистачає важливої інфраструктури й послуг для молодих людей, що негативно впливає на їхні життєві

шанси та подальший розвиток. Розвинена інфраструктура й послуги мають містити молодіжні центри, школи та інші освітні установи, спортивні та культурні об'єкти, публічні простори для зустрічей, центри здоров'я, центри зайнятості та навчання, а також місцеві підприємства та громадські ініціативи. У цьому таким районам часто відмовляють або обмежують у фінансуванні з національних, регіональних і місцевих органів влади та приватного сектора. Крім того, вони часто знаходяться далеко від центру міста без належних транспортних систем, що призводить до ізоляції й сегрегації¹. У цій рекомендації термін «неблагополучні райони» стосується міських районів, а також сільських районів, де мешкають ромські громади² або взагалі проживають люди в дуже поганих умовах.

Неблагополуччя – відсутність доступу до інструментів, необхідних кожній людині для самодостатності та стійкої автономії. У межах проєкту «Ентер!» як неблагополуччя розглядають процес, під час якого деякі групи молодих людей або інших осіб отримують систематичну відмову (через брак чогось або зневагу) і не мають можливості та/або засобів, щоб повною мірою реалізувати соціальні права (як визначено в Європейській соціальній хартії), що є порушенням їхніх прав людини. Досвід неблагополуччя може включати брак незалежності, стимулу, відповідальності, самоповаги й поваги від інших, здоров'я, освіти, інформації, зайнятості, адекватної фінансової підтримки, соціального, культурного та фінансового капіталу, систем оперативної підтримки й участі.

¹ На основі визначення вразливих регіонів, запропонованого Мері Дейлі, *Access to social rights in Europe* («Доступ до соціальних прав у Європі»), Council of Europe Publishing, Страсбург, жовтень 2002 р.

² Термін «роми», який використовує Рада Європи, уживається щодо ромів, сінти, кале й пов'язаних груп у Європі, зокрема мандрівників/мандрівниць і сідних груп (дом і лом), а також охоплює розмаїття відповідних груп, зокрема осіб, які ідентифікують себе як цигани/циганки.

■ **Неформальна освіта** – будь-яка запланована програма освіти, призначена для поліпшення спектру навичок і компетентностей поза межами формального освітнього середовища³.

■ **Соціальні права** – права, що містяться в Європейській соціальній хартії та в переглянутій Європейській соціальній хартії.

■ **Співуправління** – модель партнерства між державними органами (урядовими представниками/представницями, відповідальними за молодь) і громадянським суспільством (представниками/представницями неурядових молодіжних організацій і мереж) у молодіжному секторі Ради Європи, яка діє з 60-х років ХХ ст. Партнери/партнерки в системі спільного управління разом ухвалюють рішення на рівноправній основі стосовно політики та програми розвитку молодіжного сектора Ради Європи й визначають, як вони будуть фінансуватися.

³ Пор.: Рекомендація CM/Rec(2010)7 Комітету міністрів державам-членам щодо Хартії Ради Європи про освіту для демократичного громадянства та освіти з прав людини.

Соціальна згуртованість важлива для сталості демократії та прав людини (як закріплено в Європейській конвенції з прав людини та Європейській соціальній хартії (переглянутій)); вона передбачає взяття на себе спільної відповідальності за добробут усіх представників/представниць суспільства, особливо тих, хто перебуває під загрозою бідності та соціального відчуження. Відповідно до цього молодіжна політика Ради Європи спрямована на забезпечення для молодих людей «рівних можливостей і досвіду, який дозволить їм поглибити свої знання, навички та компетенції, щоб відігравати важливу роль у всіх аспектах суспільства». Сектор Ради Європи з питань політики реалізує проєкт «Enter!», покликаний розробити молодіжну політику та здійснювати роботу з молоддю у відповідь на соціальне відчуження, дискримінацію та насильство, які негативно впливають на молодих людей, особливо в багатокультурних неблагополучних районах. Проєкт було створено у відповідь на зростаюче занепокоєння й увагу до соціальної згуртованості та інтеграції молодих людей Європейського керівного комітету з питань молоді та Консультативної ради з питань молоді, урядових і неурядових партнерів сектора Ради Європи з питань молоді.

Досвід проєкту «Enter!» лежить в основі Рекомендації Комітету міністрів державам-членам Ради Європи про доступ молодих людей із неблагополучних районів до соціальних прав, ухваленої в січні 2015 року. У цій рекомендації Комітет міністрів визнає, що молоді люди з неблагополучних районів, а особливо ті, що живуть у бідності, є більш вразливими до всіх видів ризиків, як-от погане фізичне та психічне здоров'я, уживання психоактивних речовин, самоушкодження, насильство, дискримінація та соціальне відчуження.

У Рекомендації запропоновано заходи в різних сферах освіти та соціальної політики, що стосуються молоді. Крім того, текст супроводжується вказівками щодо реалізації для державних органів влади, зокрема місцевих і регіональних провайдерів молодіжної соціальної політики та діяльності для молоді, які мають допомогти створити дійсно корисний інструмент для соціального включення всіх молодих людей.

МОЛОДЬ ЗА
ДЕМОКРАТІЮ
В УКРАЇНІ

Переклад і публікацію українською мовою здійснено в межах діяльності Проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», що реалізується в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018 – 2022 рр.

<https://go.coe.int/Wmua9>

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 47 держав-членів, включно з усіма державами-членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини – договору, спрямованого на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції в державах-членах.